

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 7 april 1945 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i grunderna för försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 9 februari 1945 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 66, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva att Kungl. Maj:t må i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande statsrådet i propositionen anfört vidtaga ändring i gällande grunder för försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar.

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 301 av herr *Bondeson m. fl.* och II: 462 av herr *Norup m. fl.*, däri hemställt, att riksdagen ville besluta om sådan ändring av epizootikungörelsen, att ersättning av allmänna medel kommer att utgå även för förluster som drabbat djurägaren från det påbud om avspärning vid misstanke om förekomsten av svinpest meddelats honom och till dess sjukdomen diagnostiserats, vare sig sjukdomen visar sig vara svinpest eller icke.

Beträffande den utredning som ligger till grund för Kungl. Maj:ts framställning får utskottet, i den mån ej därför redogöres närmare i det följande, hänvisa till propositionen. I avseende å de skäl som anförts till stöd för motionerna hänvisas till desamma.

Den 14 april 1944 uppdrog Kungl. Maj:t åt epizootisakkunniga att verkställa utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag rörande de ändringar, som borde vidtagas i bestämmelserna om den statsunderstödda försäkringsverksamheten mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar i syfte att bereda djurägare skydd mot förlust till följd av svinpest under tid då besättning varit spärrad före utfärdande av smittförklaring.

Till fullgörande av uppdraget ha de sakkunniga den 29 december 1944 efter verkställd utredning inkommit med förslag i ämnet. Över de sakkunnigas förslag ha yttranden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, medicinalstyrelsen, försäkringsinspektionen, styrelsen för statens veterinärmedicinska anstalt, Stockholms läns och stads samt Uppsala läns, Östergötlands

läns, Kalmar läns södra, Malmöhus läns, Göteborgs och Bohus läns ävensom Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, Försäkringsbolaget för smittsamma husdjurssjukdomar, ömsesidigt, Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening, Älvsborgs m. fl. läns häst- och nötkreatursförsäkringsbolag, ömsesidigt, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk (RLF) och Svenska svinavelsföreningen. Vid yttrandet från Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott fanns fogat ett utlåtande av länsveterinären i Göteborgs och Bohus län.

De nu gällande bestämmelserna å ifrågavarande område innehålla i huvudsak följande.

Enligt 3 § 2 mom. första stycket epizootilagen skall veterinär, där Konungen så föreskrivit, förklara ställe varest i lagen avsedd sjukdom, däribland svinpest, förekommer eller misstänkes förekomma spärrat. För sådant fall åligger det veterinären att enligt av medicinalstyrelsen utfärdade anvisningar och föreskrifter anbefalla isolering och meddela förbud att från stället bortföra djur, som kunna angripas av sjukdomen, ävensom i övrigt vidtaga nödiga åtgärder till förhindrande av smittspridning.

Där Konungen så föreskrivit, skall länsstyrelse enligt 4 § 1 mom. samma lag, då sjukdom som avses i lagen inträffar inom länet eller då det är skälig anledning till antagande att sådan sjukdom förefinnes inom länet, förklara ställe varest sjukdomen inträffat eller misstänkes förekomma jämte omkringliggande område i erforderlig utsträckning smittat eller misstänkt för smitta. I samband därmed skall länsstyrelsen enligt av medicinalstyrelsen utfärdade anvisningar och föreskrifter bland annat anbefalla isolering av det smittade eller för smitta misstänkta stället eller området.

I 26 § kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) med närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar stadgas, att svinpest icke må av veterinär förklaras vara förhanden, med mindre sjukdomens diagnos fastställts vid undersökning å statens veterinärmedicinska anstalt eller av medicinalstyrelsen godkänt veterinärbakteriologiskt laboratorium.

Sistnämnda bestämmelse har motiverats därmed, att svinpest oftast är svårare att konstatera än andra i epizootilagen avsedda sjukdomar. Svinpest orsakas nämligen av ett virus, som vid olika epizootier medfört högst olika artade förändringar. Sålunda kunna vid ett sjukdomsutbrott blödningar i olika organ vara det mest karakteristiska, vid ett annat kunna förändringar i digestionsapparaten dominera obduktionsbilden, vid ett tredje iakttagas huvudsakligen förändringar i centrala nervsystemet och vid ett fjärde äro lungförändringar det mest framträdande o. s. v. Smittämnet kan vid olika epizootier vara mer eller mindre slagkraftigt och föranleda större eller mindre förödelse inom besättningarna. Sjukdomsbilden, som i och för sig är högst variabel, kan i sin tur kompliceras med hänsyn till att smittämnet ofta uppträder tillsammans med andra infektiösa ämnen, t. ex. paratyfusbakterier, rödsjukebaciller m. fl. Den tid, som under naturliga förhållanden förflyter mellan nedsmittning och till dess djuret visat sig sjukt, är synnerligen

växlande och varierar mellan två och tjugu dygn. Angivna omständigheter göra att det i ett land som vårt, vilket under åratals kan vara fritt från svinpest, vid en begynnande epizooti är ytterligt vanskligt att fastställa diagnosen utan att dessförinnan företaga ympning å försöksdjur, vilket kan taga avsevärd tid. Då man genom dylika ympningar i tillräckligt antal erhållit vissnet om att svinpest verkligen förefinnes inom landet och dessutom förvärvat kännedom om de sjukliga förändringar, som vid den ifrågavarande epizootien äro att anse såsom mest karakteristiska, uppstå möjligheter att på annat sätt fastställa diagnosen. Detta sker vid kliniska och epizootologiska iakttagelser jämförda med resultaten av patolog-anatomiska och bakteriologiska undersökningar. Om ympning icke behöver företagas, förkortas tiden för diagnosens fastställande högst avsevärt.

Jämlikt 5 § första stycket epizootilagen må medicinalstyrelsen, där Konungen så föreskrivit, för hämmande av, bland annat, svinpest besluta, att nedslaktning eller dödande antingen av hel besättning, i vilken smitta inkommit eller misstänkes ha inkommit, eller ock av vissa sjuka eller för sjukdom misstänkta djur skall äga rum.

I de fall, då djur nedslaktas efter vederbörligt förordnande, är djurägare jämlikt 9 § epizootikungörelsen berättigad till ersättning av allmänna medel. Ersättning skall härvid utgå efter det värde djuret skulle ha haft om sjukdomen ej inträffat.

Möjlighet finnes att erhålla försäkring i statsunderstödd försäkringsrörelse mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar. Bestämmelser härom återfinnas i kungörelsen den 26 juli 1926 (nr 389) om allmänna grunder angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar. Enligt 2 § 1 mom. nämnda kungörelse skall dylik försäkring avse att täcka bland annat förlust av djur till följd av följande sjukdomar, nämligen smittsam mul- och klövsjuka, boskapspest, elakartad lungsjuka, mjältbrand samt svinpest ävensom följsjukdom av mul- och klövsjuka. Försäkringen skall omfatta försäkringstagarens samtliga till en och samma djurbesättning hörande nötkreatur och svin från och med en ålder av två månader. Ersättning skall enligt 2 § 2 mom. utgivas för djur, som dött eller enligt veterinärs föreskrift eller myndighets påbud enligt gällande bestämmelser nedslaktats till följd av nämnd sjukdom eller till följd av någon av mul- och klövsjuka uppkommen följsjukdom eller som av sådan sjukdom eller följsjukdom för framtiden blivit så odugligt till arbete, avel eller produktion, att det enligt veterinärs intygande befunnits böra nedslaktas. Kostnaderna för dylik försäkring uppgå för 100 kronors försäkringsvärde i Malmöhus län till 20 öre, i Kristianstads län till 15 öre, i Hallands län till 12 öre och i återstoden av riket till 10 öre. Å försäkringspremierna beviljas under vissa förutsättningar upp till 40 procent rabatt. Försäkring kan även erhållas mot förluster till följd av andra husdjurssjukdomar. Kostnaderna härför äro emellertid förhållandevis höga, då statsbidrag i dessa fall ej utgår.

De sakkunnigas förslag innebär, att i 2 § 1 mom. kungörelsen den 26 juli 1926 skall intagas bestämmelse av innehåll, att försäkring, varom i kungörelsen är fråga, skall avse att täcka icke blott förlust av djur till följd av de i sagda moment angivna sjukdomarna och följsjukdomarna utan jämväl förlust, som uppstått därigenom att djur till följd av annan sjukdom dött eller enligt veterinärs föreskrift eller myndighets påbud nedslaktats under tid då djurbesättningen varit isolerad såsom misstänkt för någon av nämnda sjukdomar.

Enligt vad som framgår av en av de sakkunniga verkställd undersökning hade under tiden från och med den 1 januari 1940 till och med den 30 september 1944 769 besättningar om sammanlagt 15 250 svin varit spärrade såsom misstänkta för svinpest. Därav hade 362 besättningar om sammanlagt 7 634 svin eller omkring 50 procent sedermera visat sig icke vara smittade av sådan sjukdom. Spärrtiden hade utgjort i medeltal 11,3 dygn, under det att den längsta spärrtiden uppgått till 98 dygn. Undersökningen hade vidare givit vid handen, att av de 15 250 djur, som ingått i de spärrade besättningarna, 975 eller 6,39 procent dött under spärrtiden. Av dessa dödsfall hade 698 eller 71,6 procent inträffat i besättningar, som sedermera förklarats smittade av svinpest, och 261 eller 26,8 procent i besättningar, som visat sig icke vara smittade därav, under det att 16 djur nedslaktats för undersökning.

De sakkunnigas förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i så gott som samtliga de avgivna yttrandena. Endast statskontoret och Svenska svinavelsföreningen ha framställt erinringar mot förslaget. *Statskontoret* har sålunda ifrågasatt, om den föreslagna utvidgningen av den statsunderstödda försäkringsverksamheten borde avse alla de fall, då förluster av ifrågavarande slag uppstått inom isolerade besättningar, utan hänsyn till om förlusterna stode i samband med isoleringsåtgärderna eller icke. Det syntes icke motiverat, att försäkringen skulle täcka förlust till följd av sjukdom, som kunde konstateras sakna kausalsammanhang med isoleringsåtgärden. En begränsning av försäkringsformen vore enligt statskontorets mening desto mer påkallad som de föreslagna bestämmelserna av praktiska skäl befunnits böra avse icke blott svinpest utan även de andra husdjurssjukdomar, som för närvarande omfattades av denna försäkringsverksamhet.

Svenska svinavelsföreningen har uttalat, att erforderligt skydd mot förluster av ifrågavarande slag syntes kunna beredas djurägarna endast om ersättning för förlusterna utgaves av statsmedel, dels emedan möjligheten att erhålla försäkring med statsbidrag vore föga känd, varför en intensifierad upplysningsverksamhet erfordrades, därest de sakkunnigas förslag skulle genomföras, dels ock emedan djurägarna, om epizootier icke förekommit under några år, underlåte att taga försäkringar mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar.

Föredraganden, statsrådet Rubbestad, har i ärendet anfört följande:

»Av den utredning, som epizootisakkunniga verkställt, framgår, att vid de svinpestepizootier, som förekommit i landet de senaste åren, ett betydande an-

tal svin dött under den tid, då besättningarna varit isolerade såsom misstänkta för svinpest. Utredningen giver även vid handen, att åtskilliga av dessa besättningar efter undersökningar, som i vissa fall tagit lång tid i anspråk, visat sig icke ha varit smittade av sådan sjukdom ävensom att under isoleringstiden i dessa besättningar inträffat många dödsfall på grund av annan sjukdom än svinpest. För förluster av detta slag utgår enligt gällande bestämmelser icke ersättning av statsmedel. I de fall, där svinpest visas föreligga, ha djurägarna kunnat skydda sig mot ifrågavarande förluster genom försäkring på de billiga villkor, som gälla för den statsunderstödda försäkringsverksamheten på detta område. Däremot täcker denna försäkringsform icke förlusten av de djur, som under isoleringstiden dött i besättningar vilka sedermera befunnits ej vara smittade av svinpest. För att skydda sig mot förlust i dylika fall äro djurägarna hänvisade till att taga s. k. fullständig försäkring eller försäkring mot all smittsam svinsjukdom, för vilka försäkringsformer kostnaderna äro förhållandevis höga.

Med hänsyn till ifrågavarande sjukdoms varierande begynnelseformer är det vanskligt att fastställa diagnosen utan ympning å försöksdjur, något som kan taga avsevärd tid. Detta medför att isoleringstiden, särskilt när sjukdomen icke förekommit i landet på någon tid, kan bliva lång. Under denna tid äro djurägarna förhindrade att fritt förfoga över djuren och kunna därigenom lida förluster, som icke skulle ha uppstått, därest isolering ej påbjudits. Då isoleringsåtgärderna vidtagas ej blott i de enskilda djurägarnas utan även i det allmännas intresse, anser jag i likhet med de sakkunniga, att staten bör medverka till att möjligheter skapas för den enskilde att skydda sig mot förluster av ifrågavarande slag. Såsom de sakkunniga framhållit, torde även bekämpandet av epizootier härigenom främjas.

Vad angår frågan hur denna statens medverkan lämpligen bör anordnas, finner jag mig kunna biträda vad de sakkunniga härutinnan föreslagit. Att utsträcka statens ersättningsskyldighet vid epizootier till att gälla även då förordnande om nedslaktning ej meddelats eller då svinpest befunnits icke föreligga, skulle strida mot de principer, varå bestämmelserna om denna ersättningsskyldighet bygga, och skulle kunna medföra icke önskvärda konsekvenser. I de fall, då svinpest visas vara för handen, måste den statsunderstödda försäkringsverksamheten med hänsyn till den ringa premien anses bereda djurägarna nödigt skydd. Jämväl där svinpest konstaterats icke ha förekommit, synes statens medverkan emellertid böra givas den formen, att djurägarna erhålla möjlighet att på billiga villkor taga försäkring mot de förluster, varom här är fråga. En utbyggnad av den statsunderstödda försäkringsverksamheten torde för detta ändamål vara lämplig.

Ehuru vissa fördelar, såsom de sakkunniga påpekat, skulle vara förenade med att företaga en sådan utvidgning i samband med en allmän revision av den statsunderstödda försäkringsverksamheten å förevarande område, anser jag dock med hänsyn till det föreliggande spörsmålets praktiska betydelse en partiell reform i avbidan på en dylik revision vara motiverad.

Den av mig förordade utvidgningen av ifrågavarande försäkringsverksam-

het bör i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag avse ej blott fall, då misstanke om förekomst av svinpest uppstått, utan även fall, då annan smittsam husdjursjukdom, som nu omfattas av denna verksamhet, misstänkes föreligga. Jag finner mig även kunna biträda de sakkunnigas förslag, att försäkringen bör avse att täcka icke allenast förluster av ifrågavarande slag, som uppstått å ställen vilka av veterinär förklarats spärrade såsom misstänkta för någon av dessa sjukdomar, utan jämväl förluster, som uppkommit inom besättningar vilka av länsstyrelse förklarats misstänkta för smitta och på grund därav isolerats.

Såsom de sakkunniga framhållit, bör försäkringsskyddet avse alla förluster, vilka inom sådana besättningar uppstått till följd av att djur dött av sjukdom eller på grund av sjukdom enligt veterinärs föreskrift eller myndighets påbud nedslaktats, oavsett om sjukdomen varit av smittsam art eller ej. Att begränsa försäkringsformen till att omfatta allenast förluster på grund av sjukdom, som visas äga kausalsammanhang med isoleringsåtgärden, skulle innebära, att de förluster, varom här är fråga, endast i undantagsfall skulle täckas av försäkringen.

Den föreslagna utvidgningen av den statsunderstödda försäkringsverksamheten synes däremot icke böra avse sådana förluster, som förorsakas av olycksfall inom en isolerad besättning. Huruvida förlust uppstått till följd av olycksfall eller till följd av sjukdom, torde få avgöras från fall till fall under hänsynstagande till omständigheterna. Vad medicinalstyrelsen anfört rörande tolkningen av begreppet olycksfall synes därvid förtjäna beaktande.

Bestämmelse av det innehåll jag i det föregående förordat torde böra intagas i 2 § 1 mom. kungörelsen den 26 juli 1926 om allmänna grunder angående försäkring mot förluster på grund av smittsamma husdjursjukdomar. Därav föranledes en ändring jämväl i 2 mom. samma paragraf. En redaktionell jämkning av 4 mom. bör i detta sammanhang företagas.

Såsom de sakkunniga framhållit, synes denna utvidgning av försäkringsskyddet icke påkalla någon ändring vare sig i fråga om storleken av de premier som försäkringstagarna ha att erlagga eller i fråga om grunderna för beräklandet av statsbidraget till denna försäkringsform.

De föreslagna bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 juli 1945. Med hänsyn till innehållet i de allmänna försäkringsvillkor som tillämpas inom ifrågavarande försäkringsverksamhet synas särskilda övergångsbestämmelser icke vara erforderliga.

Förslag till kungörelse angående de av mig förordade ändringarna har upprättats inom jordbruksdepartementet.»¹

För förluster genom dödsfall i en svinbesättning, som varit isolerad såsom misstänkt för svinpest, utgår enligt gällande bestämmelser icke ersättning av allmänna medel. Dylik ersättning förutsätter nämligen, att djuret nedslaktats efter vederbörligt förordnande. I de fall svinpest visats föreligga, ha djurägar-

Utskottet.

¹ Förslaget finnes såsom bilaga fogat till detta utlåtande.

na kunnat skydda sig mot sådana förluster genom försäkring på de villkor, som gälla för den statsunderstödda försäkringsverksamheten på området.

Enligt vad som framgår av propositionen har emellertid en av epizootisakkunniga företagen utredning givit vid handen, att åtskilliga dödsfall inträffa även inom besättningar som efter den ofta mycket tidsödande undersökning, som erfordras för att konstatera svinpest, befunnits icke vara smittade av nämnda sjukdom. Dylika förluster täckas icke av den angivna försäkringsformen. Enär isoleringsåtgärderna vidtagas icke bara i de enskilda djurägarnas utan även i det allmännas intresse anser föredragande statsrådet, att staten bör medverka till att möjligheter skapas för den enskilde att skydda sig mot förluster av ifrågavarande slag. Även i de likalydande motionerna I: 301 och II: 462 uttalas den uppfattningen, att staten bör medverka till att djurägarna hållas skadeslösa för nämnda förluster.

I fråga om formerna för statens medverkan ha emellertid motionärerna en annan mening än föredragande statsrådet. De anse nämligen att frågan bör lösas icke genom försäkring utan genom att ersättning av allmänna medel utbetalas för dylika förluster. En liknande mening har framförts i det i propositionen redovisade yttrandet av Svenska svinavelsföreningen.

Jämväl utskottet hyser den uppfattningen att staten bör medverka till att djurägarna skola kunna skydda sig mot ifrågavarande slag av förluster. Motionärernas förslag synes dikterat av omtanke om svinhållarna. Emellertid synes detsamma icke stå i överensstämmelse med de principer, varå de nu gällande bestämmelserna för statens ersättningsskyldighet i förevarande avseenden grunda sig. Ett bifall till motionerna torde vidare kunna få konsekvenser även inom andra områden. Under dylika förhållanden anser utskottet lämpligast att — i avbidan på en sådan allmän revision av den statsunderstödda försäkringsverksamheten på området som ifrågasatts av epizootisakkunniga — frågan löses på det i propositionen föreslagna sättet, nämligen genom en utbyggnad av nämnda försäkringsverksamhet. Utskottet förutsätter emellertid att en dylik allmän revision kommer till stånd, så snart omständigheterna det medgiva.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

- 1) att riksdagen må bifalla förevarande proposition;
- 2) att de likalydande motionerna I: 301 och II: 462 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 6 april 1945.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Jacob Hansson, Anderberg, friherre Beck-Friis, Näslund, Nils Olsson* och *Bondeson* samt

från a n d r a kammaren: herrar *Andersson* i Löbbo, *Carlström, Mäler, Lundbom, Andersson* i Surahammar, *Gustafson* i Dädesjö, *Pettersson* i Rosta och *Nilsson* i Göingegården.

Reservationer:

dels av herr *Bondeson*;

dels ock av herr *Pettersson* i Rosta.

*Bilaga.***F ö r s l a g**

till

kungörelse angående ändring av 2 § kungörelsen den 26 juli 1926 (nr 389) om allmänna grunder angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjursjukdomar.

Härigenom förordnas, att 2 § kungörelsen den 26 juli 1926 om allmänna grunder angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjursjukdomar¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

2 §.

1. Försäkring, varom här är fråga, skall avse att täcka förlust av djur till följd av följande sjukdomar, nämligen smittsam mul- och klövsjuka, boskapspest, elakartad lungsjuka, mjältbrand och svinpest samt följdssjukdom av mul- och klövsjuka, ävensom förlust, som uppstått därigenom att djur till följd av annan sjukdom dött eller enligt veterinärs föreskrift eller myndighets påbud nedslaktats under tid då djurbesättningen varit isolerad såsom misstänkt för någon av förenämnda sjukdomar. Försäkringen skall omfatta försäkringstagarens samtliga till en och samma djurbesättning hörande nötkreatur och svin från och med en ålder av två månader.

Försäkringen skall — — — årliga mjölkproduktion.

Försäkringen skall — — — av kadaver.

2. Ersättning skall — — — blivit friskförklarad.

Ersättning skall jämväl utgivas för djur, som till följd av annan sjukdom än ovan sagts dött eller enligt veterinärs föreskrift eller myndighets påbud nedslaktats under tid då besättningen varit isolerad såsom misstänkt för någon av dessa sjukdomar.

Har inom — — — under försäkringstiden.

Ersättning för djur, som dött eller befunnits böra nedslaktas, skall beräknas efter det värde, djuret då skulle hava ägt, om sjukdomen icke inträffat, dock högst med den på djuret belöpande försäkringssumman.

På nu — — — nytta användas.

3. Ersättning skall — — — skall utgå.

3. a. Ersättning skall — — — fulla värde.

¹ Senaste lydelse se 1932: 164 och 1941: 343.

4. Lämnas i annan ordning än i dessa grunder stadgas ersättning av allmänna medel för täckande av förlust, som avses i 1 mom., skall ersättning på grund av försäkringen minskas med den sålunda till försäkringstagaren av allmänna medel utgående ersättningen.

5. Kungl. Maj:t — — — Kungl. Maj:t bestämmes.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1945.
